

L'herència del jutge antimàfia Giovanni Falcone

La professora Maria Falcone, germana del cèlebre 'giudice' Giovanni Falcone, assassinat per la màfia l'any 1992, en els darrers anys viatja arreu del món en qualitat de presidenta de la Fundació Giovanni e Francesca Falcone per fer arribar el missatge i l'herència del prestigiós i estimat jutge italià que va dedicar gran part de la seva vida a la lluita contra el crim organitzat a àmbit transnacional.

TINA BAGUÉ

La germana del jutge Falcone, Maria, és presidenta de la Fundació Giovanni e Francesca Falcone, des d'on es dedica a difondre els valors del jutge a les escoles italianes.

En què consisteix, segons el seu criteri, la cultura antimàfia?
—Recordo amb gran intensitat les idees del meu germà Giovanni, quan em deia que per guanyar les màfies no n'hi ha mai prou amb la repressió de les forces de l'ordre i amb l'acció dels magistrats, sinó que és imprescindible una cultura antimàfia especialment adreçada als joves. Cal que els joves adquireixin el respecte per les lleis i la legalitat que els conduirà, més endavant, a renegar dels no-valors que imposa el

crim organitzat. Cal estar molt alerta amb l'educació dels joves, per això volto arreu de les escoles italianes.

—I com reaccionen els joves italians quan els parla del *giudice* Falcone?

—En termes generals, constato una excel·lent receptivitat, ja que els seus professors parlen sovint del jutge Falcone com un exemple que cal seguir. L'important és que rebin un missatge d'educació en favor de la legalitat, fonamental per crear una societat que, com deia Giovanni, operi un salt generacional que permeti crear una ci-

vilització renovada. La societat siciliana, al llarg dels segles, ha estat una comunitat si no directament connivent, sí almenys transigent amb la màfia. Després de l'assassinat de Giovanni i de la seva muller l'any 1992, la reacció va ser increïble. La gent va baixar a les places, va posar llençols a les finestres i, després d'un any de la seva mort, sota l'arbre que hi ha davant de casa seva, es va aplegar una gran multitud.

—Parli'm d'aquest arbre tan simbòlic.

—És una mena de llegenda. Es tracta d'un ficus de magnòlia que es troba davant la porta de la casa de Giovanni. L'endemà mateix del 23 de maig del 1992 (data de l'assassinat dut a terme per la màfia), espontàniament, la gent va anar deixant sota mateix de l'arbre un munt de missatges de tot tipus. Allò que em va impressionar i em va empènyer a recollir-ho en un llibre, *L'albero Falcone*, fou l'aportació d'un home d'un dels barris més degradats de Palerm. Va escriure alguna cosa així com "tu has mort, però de la sang dels màrtirs naixerà una societat nova". Encara avui continuen arribant dibuixos i escrits de tota mena sota l'arbre de Giovanni. És increïble! Sap, hi ha joves esposes que fins i tot deixen el seu pom de flors sota l'arbre en senyal de benaurança. S'ha convertit en un símbol.

—Quins eren els principis fonamentals que regien la vida del seu germà?

—En la lluita contra la màfia, ell creia en una repressió forta duta a terme per les forces de l'ordre i dels magistrats, sempre amb un gran coneixement dels fets i de les, diguem-ne, tradicions mafioses, per poder entendre la psicologia mafiosa. També l'educació dels joves i la col·laboració internacional. Tot això ja és una realitat des del 2000 i gràcies a la tasca de l'ONU a Palerm.

—Quina va ser l'educació que van rebre, vostè i el seu germà?

—La nostra família sempre ha respirat l'amor per la pàtria, a més és una família molt catòlica, on els valors fonamentals eren l'amor i el respecte a l'home. Giovanni sempre deia que darrere d'un mafiós també hi ha-

Segons Maria Falcone, en la lluita contra la màfia el seu germà "creia en una repressió forta duta a terme per les forces de l'ordre i els magistrats i també en l'educació dels joves".

via un home, i que calia respectar-lo. L'amor per la pàtria en la nostra família va tenir alguns màrtirs. El nostre pare va perdre amb vint-i-quatre anys un germà capità de l'aviació, i el germà de la mare va morir amb només divuit anys com a voluntari dels *bersaglieri*. Es deia Salvatore, i la nostra mare va voler que Giovanni, el meu germà, portés com a segon nom el de Salvatore, en record de l'oncle. Ara penso que a més de compartir amb ell el nom, també els va unir un tràgic destí. El nostre pare mateix va ser un invàlid de la Primera Guerra Mundial.

Sempre hi ha hagut en la nostra família un sentiment molt fort en relació amb el significat de servei a l'estat. Giovanni sempre deia que "quan l'estat ens reclama, cal estar sempre alerta". Aquest seu sentit de l'estat li va ser reconegut per tothom, fins i tot a l'estranger. Louis Free, director de l'FBI, va fer construir un monument en memòria de Giovanni Falcone. El va fer col·locar a l'acadèmia on es formen els futurs agents de l'FBI. El monument estava envoltat de bancs. Em va dir: "Veus Maria, així els nostres joves, cada vegada que surtin de les aules, hauran de parar-se i pensar en Giovanni Falcone." La veritat és que

jo no acabava d'entendre què podia significar el meu germà per aquells joves, però ell em va dir: "Giovanni Falcone significa el sentit de l'estat."

—Com era el seu germà?

—Era dolç però també sever, un *bambinone* (noiet), però alhora un home madur, un perfeccionista amb una enorme capacitat de treball. Adorava la bona música, especialment la de Mozart i Verdi. Sempre que tornava d'Amèrica, després d'haver fet interrogatoris o el que fos, no passava ni per casa, anava directament al tribunal. Francesca, la seva muller deia: "Vosaltres, els Falcone, sou indestructibles!" Era un home molt fort i d'una gran salut.

—Vostè pensa que en el marc d'una Itàlia com la d'avui, amb Silvio Berlusconi al poder, pot emergir un personatge amb l'entitat humana i moral del *giudice* Falcone?

—Aquesta possibilitat sempre existeix. Avui, a Itàlia, hi ha joves culturalment molt preparats i de famílies amb valors molt sòlids. Ara bé, crec que en una societat tan materialista com la nostra, els joves en el fons no s'hi acaben de trobar gaire bé. He anat a un munt d'escoles i m'adono que els joves desitgen tenir quelcom en què creure. Estan descontents de la

“No tenia por de la mort i confiava en la lluita legal. La màfia d’abans respectava els homes d’estat que acomplien el seu deure. Però les coses van començar a canviar”

societat que els ha tocat viure. Cometen actes de criminalitat inconcebible simplement perquè se senten pobres per dins. Per tant crec que tots els estats haurien de propiciar una cultura dels grans valors.

—En un món “brut” com el nostre, quan apareix un personatge “net” i amb grans valors, com el *giudice* Falcone, resulta incòmode i alguns sectors tracten d’eliminar-lo perquè no doni massa “bon exemple”!

—Sí, és així! Vostè ha estat molt irònic amb l’exemple que acaba de fer! De vegades s’elimina algú no només físicament, sinó posant en discussió les seves idees, matant-lo moralment. És el que van provar de fer amb Giovanni quan era viu. Tant la màfia com uns altres poders que encara no hem descobert el volien mort perquè representava un veritable perill.

—Tres anys abans de ser assassinat per la màfia, el seu germà havia dit “sóc un cadàver ambulat”. Tenia consciència de l’extrema fragilitat de la seva vida?

—Ho va saber des del primer moment que va començar a treballar en els assumptes antimàfia. No tenia por de la mort i confiava en la lluita legal. La màfia d’abans respectava els homes d’estat que acomplien el seu deure. Però les coses van començar a

canviar molt l’època en què la cúpula mafiosa estava a mans de personatges sanguinaris, com ara Totò Riina o Bagarella. A partir d’aleshores, ja no hi havia cap respecte per ningú.

—El film de Giuseppe Ferrara basat en la vida del *giudice* Falcone va generar polèmica a Itàlia perquè denunciava connexions directes d’alguns polítics d’aquell moment amb la màfia.

—Sí. Però, en tot cas, jo vaig parlar amb Ferrara i li vaig dir que la seva pel·lícula no era prou fidel al meu germà pel que feia al fet humà. Penso que calia una major reflexió. El gran defecte del film és que va ser rodat massa ràpid, tot just l’any següent de l’assassinat de Falcone. Això no va permetre que hi hagués la distància necessària. La pel·lícula només explica determinats fets luctuosos esdevinguts a Sicília. És més un documental que no pas un film. Molts amics de Giovanni m’han dit: “Però on és ell?” No emergeix en cap moment el *pathos* (destí) del meu germà, el seu quefer de més de dotze anys treballant en condicions terribles a Palerm, lluitant contra tot, fins i tot en ocasions contra alguns dels seus col·legues magistrats.

—Quina és per a vostè l’herència del *giudice* Falcone?

—En una de les seves darreres entrevistes va dir a un periodista que li demanava què li agradaria dir als italians: “Els homes passen, les idees queden, i continuaran caminant damunt les cames dels altres.” Doncs bé, jo provo de fer caminar damunt les meves cames les seves idees.

—En una ocasió, Falcone va dir: “Només es mor una vegada!”

—Sí! Això m’ho va dir quan va començar a treballar en l’àmbit del *pull* antimàfia. Volia dir que la vida ha de ser viscuda de manera que, en morir, ens quedi una certa satisfacció per les coses fetes.

—Giovanni Falcone no és un símbol exclusivament italià, sinó internacional.

—Sempre ha estat així. Va treballar, des de l’inici. Va treballar molt a Amèrica, amb Giuliani (actual alcalde, abans magistrat), amb Louis Free (director de l’FBI, abans magistrat) i fins i tot a Suïssa amb la doctora Del

Ponte (actual presidenta del tribunal de la Haia). Després de l’assassinat del meu germà, immediatament, van fer-se escoltes i carrers amb el seu nom arreu del món, de Rússia a Polònia, d’Anglaterra a França.

—Creu que els jutges italians d’avui continuen tan compromesos en la lluita antimàfia com en l’època de Falcone?

—Sempre hi hauran els bons i els dolents. Avui tenim magistrats molt vàlids, que fan el seu deure, i d’altres una mica menys... Però vull subratllar que a Itàlia tenim una magistratura molt vàlida que no es deixa atemorir pel poder polític o mafiós.

—Actualment la màfia segueix tenint, amb altres partits polítics, el mateix grau d’infiltració que va tenir anys enreure amb la Democràcia Cristiana?

—Això encara no ho ha provat ningú, ni els mateixos magistrats han demostrat plenament la permeabilitat de la màfia amb la Democràcia Cristiana. Per tant, és difícil fer una comparació. Cal dir que en aquell partit hi va haver grans homes polítics desvinculats de la màfia.

—Què em pot dir del cas del primer que es penedí de la màfia?

—Falcone va parlar amb Tommaso Guscietta, el primer penedit de la màfia, i aquest va dir-li: “Doctor, a vostè, el mataran. Primer de viu i després de mort.” Després, Guscietta va dir al jutge: “Està segur que vol sentir les meves confessions tot i saber quin serà el seu tràgic destí?”

—La màfia va començar actuant d’una manera primitiva. Però al llarg dels anys s’ha anat refinant, i ara, gairebé, podríem dir que és sofisticada i culta. Els seus fills estudien a Oxford. Són igualment violents però empren armes tecnocràtiques, econòmiques i jurídiques. Cada vegada són més discrets, però el cas és que continuen creixent...

—Els s’han adonat de la necessitat d’intervenir en altres direccions per adquirir consensos en l’àmbit social de manera oculta, i preparar la nova classe dirigent de manera diferent, adequada a les seves aspiracions socials.

David Escamilla